

SETMANARI DE LITERATURA, NOVAS Y ANUNCIOS

Dedicat ab preferencia al desarrollo de la vida teatral de Catalunya

SORTIRÁ LOS DISSAPTES

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:
En Barcelona. Ptas. 2 trimestre.
Fora ciutat. . » 2 »
Extranjer y
Ultramar. . » 10 l' any.

Director: D. JOAN BRÚ SANCLEMENT

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Carrer de las Cabras, 13, según.
Bussó á la escala. Despatx: de 12 á 2.

PREUS DE CADA NÚMERO:
Número corrent. . . 0'10 Ptas.
» atrassat. . . 0'15 »
» » pera
los no suscrits. . . 0'20 »

DEL LENGUATJE ESCRIT (1)

(NOTAS HISTÓRICAS)

Que regnava y regna anarquía en lo llenguatge escrit, es cosa per tothom reconeguda. La primera Academia de la llengua catalana era la justament cridada á estudiar á fons lo génessis de nostre idioma y rejuvenirlo ab las veus novas que fós prudent adoptar com á literarias, espurgant de pás arcaismes, barbarismes, vulgarismes y galicismes, de tot lo qual ne tenim prou en nostra jove literatura y no sols devia fixar sa mirada atenta y son estudi serio, en las reglas ortográficas; sino que era de necessitat igual que fes un espureh en la sintáxis, acabant d' una vegada ab las formas de construcció castellana que enlletjeixen gran part dels escrits que veyan y veuhen encara la llum de la publicitat en periódichs y llibres.

Pero res d' aixó va poguerse fer y las cosas han quedat en lo mateix estat d' avans.

Convé, donchs, substituhir lo cós mort de la *Academia* per una agrupació viva, convé que tots los que 'ns ocupém de literatura en Catalunya nos posém de acort respecte á donar tó uniforme al llenguatge escrit y en aquest sentit aplaudim la penosa obra que han emprés ab tanta valentia nostres companys en la prempsa, la Redacció de «L' Avenç».

La índole especial de nostre periódich no 'ns permet entrar en discussió sobre la bondat y exactitut de la reforma llenguística iniciada per «L' Avenç»; pero aplaudim com hem dit la tasca

comensada, y ho fem en lo sentit de que uns ó altres hagin trencat lo gel de la indiferencia.

Desde Bellat ensá, no haviam vist cap gramática que denotés en son autor un estudi tan formal de la llengua com lo que denota D. Pempeu Fabra en lo seu *Ensayo de Gramática de catalán moderno* y á fé que quan menos las hem llegidas totas encara que no las haguém estudiadas ab lo propósit de analisassió. Lo trevall del Sr. Fabra té sobre las gramáticas de Estruch, de Blanch y Bofarull, de Pahisa, de Ferrer y Carrió y altres autors que no recordém en lo moment present, una cantitat gran de dots de observació, que 's necessita un temperament especial pera obtenir-las y una passió per aquet ram árit de las lletras, que pocas personas reuneixen en junt.

Fora, donchs, altament útil que desde las planas de revistas més autorizadas que la nostra, s' anessin discutint ab serena calma tots los punts de reforma del idioma escrit proposat per lo senyor Fabra en lo llibre citat y per ell y lo Sr. Casas en los articles publicats per «L' Avenç», puig que lo problema que 's debat té importancia grave y fora de dordre ara que hi ha qui se 'n ocupa, deixessin los escriptors de la terra de entrar en palestra á fi de deixar sentada d' una vegada la manera de escriurer.

Res hi fa que no sia una Academia la legisladora, puig que pera venir á definicions comuns, quan lo assumpto estés prou debatut, lo més adequat al cas fora cridar una reunió que podria dirsen Congrés llenguístich y las sevas decisions foren las lleys reguladoras del llenguatge escrit.

No entrém més en materia per las rahóns que

(1) Végis lo núm. 42.

hem indicat anteriorment y perque en aquesta sèrie de *Notas* nos hem proposat tocar las cues-tions no més que d' una manera breu á fi de com-pendiar y avansar depressa pera acabar aviat la tasca.

J. S.

Teatro Catalá

MONEDA CORRENT.—Comedia en un acte y en pro-sa, de D. Joseph Campderrós, estrenada en lo teatro Romea la nit del 6 del corrent.

Hem de convenir en que l' autor de *Moneda co-rrent* no s' ha trencat gayre 'l cap á fi de buscar un argument original pera la seva obra.

Aquella trama s' há vist ja una infinitat de vega-das en l' escena y fora hora que 's busqués algo nou pera suplirla.

Al autor de *Moneda corrent*, se li pot dir que la seva producció es una moneda que per lo molt que ha corregut es ja tan *llisa*, que ab prou feynas s' arriba á distingir la marca.

Per lo demés, la obra conté algun xiste bastant acceptable que 'ls actors feren ressaltar ab sa bona execució.

LO MARQUÉS DE CARQUINYOLI.—Comedia en un acte y en prosa, arreglada á la escena catalana per don C. Gumá y estrenada en lo teatro de Novetats la nit del 7 del corrent.

Es aquesta producció una especie de sátira contra la gent d' humil origen que, havent guanyat una fortuneta, donan en la manía d' ostentar un títol nobiliari, sense que sápigam donarli l'esplendor que ell requereix.

Tota l' obra está plena de detalls deliciosos, d' observacions justas y de xistes ben trobats que acusan lo bon *savoir faire* del autor y la experta má del arreglador.

La execució siguié bona per part de la Sra. More-ra, Srta. Galcerán y Srs. Oliva, Esteve, Daroqui y Montero.

M.

DUAS PARELLAS

FAULA

Dessota d' un roure altiu
y sentats damunt de l' herba,
alegres estant parlant
un donzell y una donzella.

En las branquetas del roure
que als dos estimats ombreja,
alegres cansóns hi exhalan
un aucellet y una aucella.

Los aymants parlan d' amor,
las aus cantan amoretas:
lo parlar es diferent;
la conversa es la mateixa.

De lo avans dit, deduheixo,
y no crech que ningú ho neguia:
que 'l cor es lo que amor sent;
jamay ha sigut la llengua.

J. BACH GENARÓ.

LA GENT DE LA POR

PASSATEMPS FOLK-LÓRICH

(Acabament)

L' atra pesadilla de las criaturas es el *Sereno*. També s' endú, segons sembla, las criaturas que no fan bondat, y com d' edat relativament breu d' aquest personatge no li permet tenir llegenda,—que segurament no tindrà ya may—no pot dirse d' ell sinó, que l' anar de nit quan las criaturas no hi van, ó al menos no hi anavan abans; el veure'l embolicat ab un capot ab caputxa, prenda que no sol vestir cap altre criatura humana, y armat d' una llansa y un misteriós fanal, al seu cant inopinat y si es no es llóbrech; tot aixó basta perque realment el *Sereno* s' aparegui á la imaginació de la maynadeta com un mal home quan menos.

Recordo perfectament que sent criatura, quan el sentia cantar, la sola idea que se 'm ocorria era: ¡cóm dian-tre una societat de gent de bé podia permetre que aquell home dolent rodés tota la nit per fer mal!—qu' altre cosa no podia fer un fantasma de tal estofa. Y recordo ademés que quan el veyá de dia ab sa jaqueta blava, cenyida, enribetada de vermell y botonejada d' or, ab el sabre penjant d' una corretja irreprotxablement blanca, ab cara d' home de bé, assistint á las profes-sions ó acudint puntualment per Nadal á presentar la décima per las casas; me feya l' efecte d' un dimoni hipócrita disfressat de sant á la llum del dia, y opinava que la pesseta que li donávam per la décima se li dona-va per no provocar sas iras, qu' en arribant la nit devian esclatar terribles.

D' aquesta manera 'm semblava que 'ns hi féyam ben voler y que res teniam que témer d' ell; pero aixis y tot... ¡muixoni!

**

Es hora de parlar de la *Bruixa de Prats*. Bruixa alta, molt alta, molt alta y molt magre, prototipo de bruixas y personatge misteriós que visitava per art d' encantament las casas y camins; si bé en honor de la veritat deu consignarse que segóns se desprén de lo que d' ella es contava menos manella que l' altra *gent de la por*, no s' apareixia sinó als que la invocavan.

La *Bruixa de Prats* deixava encantat á qui ella volia y pel temps que volia; lo qual doná pasta á un popular entremés del sigle passat, en el qual un pobre estudiant, criat d' un marqués atrabiliari que li fa patir la pelegrina, cansat de la miseria y dels mals tractes que á la casa del marqués li fa tothom, invoca á la *Bruixa de Prats*, la qual li dona un anell que ab sols presentarlo deixarà encantat á qui vulgui ofendre 'l. Y en efecte, encantat deixa al marqués quan aixeca 'l bastó per pegarli, encantada á la marquesa que l' amenassa ab la xinel-la; á tots els de la casa, en fi, que no 's desencantan sinó al retornar l' anell á las mans de la *Bruixa*.

Aquest epissodi compendia segurament todas las fetas y ditas que se li acumulavan y que anavan corrent de boca en boca. Y segóns els vells d' antany, que la *Bruixa de Prats* havia sigut una dona de carn y ossos com todas las altres, á la qual mes ó menos injustament havia adjudicat lo poble el títol de bruixa.

**

Altres personatjes pavorós, més pavorós encara que 'ls ya citats, es *La Mort*. Però com á tal no 'm referesch al esqueleto aventurer, desenvolt, viu de geni y de figura, trapacer y divertit á voltas y víctima sovint de l' astucia dels mortals, qu' es com sol aparèixer en las rondallas y llegendas.

No; ara dech concretarme an aquella *Mort* que la gent poruga veu de nit indispensablement embolicada ab un llenzol, que vé á fer por y á estirar els peus dels que dormen agobiats pel mal qu' han fet ó pel bé qu' han

deixat de fer; y que 'l vulgo, la quitxalla sobre tot, designa ab los noms poch literaris sens dupte de *mort pixarella* ó *pixa-reixas*, noms deplorables si voleu, però sancionats per algunes generacions y que 'm recordan el sobrenom de *pedanella* que dona á la mort el poble de Córcega.

* *

Com á personatje paralelo al anterior se 'm presenta fatalment el Dimoni de la por anomenat *Banyeta* ó *Pere Botero*; dimoni entremaliat y bonifaci, que no fa firmar pactes ni s' endú ànimas; sinó que, al revés, es assot y espantall dels qn' obran malament, y fins es just y bon compare per aquells á qui la conciencia no remordeix; dimoni que no hi ha cap temor de que entri á casa si 'l nen cuyta á ficarse al llit y á fer la senyal de la creu com mana la Santa Mare Iglesia.

Y aquest es, al meu entendre, un dimoni vermell ab cuba y banyas y aletas de rata pinyada; dimoni que l' antich carnestoltas posava molt en boga durant tres dias y que 'l carnestoltas modern ha desterrat per cumplert, tal vegada per considerarlo cursi é inepte fins per fer por á las criaturas.

* *

Per pocas que sigan es precís dedicar algunas paraus als *nanos* coneguts també ab el nom de *Follets*, que s' en entran á las casas pel forat del pany, que fan la malifeta de menjar lo que las criaturas voldrian menjar contra la voluntat dels seus pares y 'ls amagan las joguinas sobre tot en las nits de las festas, nits terribles que tan rápidas caminan á la aurora fatal que senyala la tornada á estudi. Algunas vegadas se confonen ab el mateix *Follet* de qui he parlat més amunt y quasi sempre tenen la picardia dels *Gnomos* de las llegendas alemanas.

Y per contrast, els *Nanos* me portan á la memoria al *Pare gegant*. ¡El pare gegant! ¡Veus-en aquí un que fa por de debó y que fa erissar els cabells sols d' anomenarlo! No 'l confongueu ab aquells gegants estaquirotos que precedeixen las professons de Corpus y qual majestad de cisteller es riota de la quitxalla qu' els apedrega ab paperets y ginesta.

No; 'l *Pare gegant* es un gegant de veras, feréstech, sanguinari, golut, alt com un roure, ab una barba com una bardissa y uns uyls com un sanglá; y aquest sí que se las menja á las criaturas! ¡cóm que no viu de res mes que de carn cristiana! ¡Ell sí que 's menja un noy com sí fos una tófona! ¡Oh y qu' acabat s' escura las dents ab la barra de la porta ó ab el mánech de l' esombra.

El *Pare gegant* es un aristócrata salvatge; viu allunyat del mon, en un fondal de montanyas pero viu en un castell ó palau que té las portas d' or y las parets de plata incrustadas de pedras preciosas..... ¡Ay de la criatura que desatenent tota mena d' observacions obligués als seus pares á portarlo allá baix, molt lluny y á deixarlo sol y abandonat á la soletat y á la fosca de la montanya! No hi há remey per ell; el *Pare gegant* que d' una hora lluny sent la farum de la carn cristiana y n' es altament gormant, se l' enduria á casa seva y la pavorosa porta d' or may més tornaria á obrirseli.

* *

Y per terminar aquesta llista parlaré, encara que no siga sinó de passada, de las *Donas d' aygua*, *Alojas*, *Gojas* ó *Encantadas* com se las anomena també segons l' encontrada.

Aquestos esperits són propis dels llochets hont hi hán ayguas y gayre bé pot dirse que són moradors esclusius dels gorchs, estanys y pélachs.

A las nits se las sent com rentan, y 'ls cops de picadors y las riallas ressonan á grans distancias. Durant la nit estenen la bugada que al rompre 'l dia está ya aixuta, plegada y acondubida; aixis es que ningú l' ha vista may, perque ¡ay! del qu' imprudent s' arriqué á cedir el funest desitj de convèncers de la realitat per sós pro-

pis ulls!. Las *donas d' aygua* l' ofegarian ó al menos el deixarian encantat.

Sembla, que d' ellas dependeixen moltes vegadas las inundacions y altrás calamitats consemolantás y si hem de creure las rondallas y no pocas lleghendas qu' ab pretensions d' historias viuen encara no molt lluny de Barcelona, més d' una vegada s' ha donat el cas d' enamorar-se y fins casarse algun jove ab una *aloja*, lo qual á la curta ó á la llarga ha ocasionat la desgracia d' una familia ó la ruina d' una casa.

Sobre las *donas d' aygua*, contan 'ls nostres pagesos moltes y altament poéticas tradicions—que no es d' aquest lloch referir—no sent las menos interessants las que subsisteixen encara en el Vallés y qu' ab tant d' amor ha recullidas mon distingit amic l' il·lustre folklorista D. Francisco Maspóns y Labrés.

Lo que si afegiré es qu' he conegut pagés que may s' ha acostat á tal pélach ó ha baixat á tal torrent perquè havia sentit contar als seus avis que hi habitavan *donas d' aygua*, sense haverse pres may la pena d' esbrinar si encara realment hi són ni quin mal podia pervenirli si arribava á toparse ab ellas.

Aixis ho ha trobat y aixis ho deixa.

* *

Avuy dia, al menos á ciutat, el *Follet* y la *Fantasma*, el *Pare Gegant* y 'ls *Nanos*, las *Animetas d' en cantirel* y d' *en Rosega Cebas*, la *Mort Pixarella* y en *Banyeta*, la *Bruixa de Prats* y las *Donas d' aygua*, son fantasmas desvanescudas, lletra morta, menos que res, ya que fins los seus noms s' están barrant de la memoria de las joves mares. La quitxalla ya no 'ls coneix ni 'ls coneixerá may més; ¡són morts, y ben morts pels sigles dels sigles aquets descendents de divinitats antiquissimas! ¡Hem de plorar la seva desaparició?

Per part meua si bé á voltas els anyoro com si fossin las sombras del vell retaule de la poesia que 'l nostre sigle ha berrat y rascat ab una rapidesa vertiginosa, no puch plorarlos quan penso ab las horas de feresa ab qu' havian torbat mos millors dias, horas de feresa que 'ls infants de demá no han de conèixer.

Si; com á poeta 'ls anyoro, com á home m' alegre de la seva mort ¡Quina via n' ha passat el nostre sigle d' espantar espantalls, de destriar fantasmas, d' aclarir tenebras!... Ignoro de quins medis se valdrán las mares de demá per fer creure las criaturas—anava á dir de ferlos por—peró opino y desitjo que fins aquesta locució tan en boga altre temps s' arribi á perdre. ¡Perqué prevaldre 's de la ignocencia de la maynada ó de la credulitat é ignorancia de la gent rústica per esgrimir l' arma de la por? Hont no bastin las bonas paraulas bastarán las amenassas lógicas ó 'ls cástichs justos, però desterrém com á correctiu la por, aquesta arma bárbara y brutal indigna de un sigle de que estém tan justament orgullosos. Acostumém á la criatura á doblegarse á las rahóns, que la rahó no es pas com molts suposan incompatible ab lo cervell de la criatura; á doblegarse á la necessitat no per medis depressius y odiosos sinó enrahonadament y aixis més endevant la lluyta per la existencia li semblará menos dura. La resignació coratjosa, el dalit per afrontar las contrarietats y no la por may el terror, es lo que devém inculcarli; no olvidém que las criaturas d' avuy han de ser els homes de demá; ensenyemlos donchs gradualment però desde 'ls primers passos, de ser homes; d' obehir, però no de tremolar; de resignarse però no d' acouinarse.

Y are perdoneume si ab un tema tan infantil vos he entretingut tan llarga estona. El meu càrrech—la necessitat de qué acabo de parlar—m' ha obligat á moléstaros ab unas quantas planas de ma prosa més peccadora encara qu' els meus versos, però m' era forsós fer un discurs y yo sabia per endevant que m' era imposible ferlo.—HE DIT.

APELES MESTRES.

Desembre 1892.

DOLORA

Ab mil duros D. Pere va comprarne
 un quadro d' un artista distingit,
 lo qual representava una nineta
 morint de fam y fret en trista nit.

Un dia que, real, va veure un quadro
 com aquell que mil duros li costá,
 ab despreci y orgull girá la vista
 y á la pobreta nina abandoná.

IGNASI IGLESIAS.

QUINT CONCURS

LA COVA DEL FANTASMA (1)

En la nit de Nadal hi havia gran mohiment en lo poble de Viladrau. La noya dels masovers de la masía coneguda per *la Sala*, havia sortit aquella tarde á fer llenya y á las deu de la nit encara no havia tornat. Los pares de la noya, desesperats, se dirigiren al poble y de casa en casa preguntavan si havían vist á la seva Merceneta. Tothom los hi contestava negativament, pero al sentir las exclamacions de desconsol dels pares, tothom s' ofería á ajudarlos á buscar la noya. Un grupo, format pel pare de la noya perduda y tres altres vehins, se 'n anaren cap al cementiri, y al arribar devant del reixat d' aquest lloch, al mateix temps que tocavan las dotze de la nit, sentiren un horrendo tró. Los quatre alsaren lo cap envers la part alta del Montseny y sota la creu de Matagalls varen veure una grossa foguera. (2)

Enlluernats per aquella resplandor, los quatre homes no veieren com una sombra escalava una de las parets del cementiri y amagantse per darrera 'ls arbres, fugía en direcció á un miserable casalot, que hi havia á l' altra part del poble. Al arribar allá, aquell home trucá de una manera especial, y la porta s' obrí al moment. —Entra, digué la persona que havia obert, qu' era una dona vella y rebeguda de carns. L' home entrá. —¿Tot está fet? preguntá ella. —Sí, respongué ell. —¿La noya? —La tinch en lloch segur. —¿Y la foguera? —Encesa. —Donchs vina. —Y barrant la porta, s' internaren en lo casalot. (3)

Ab tot y que la nit era serena, puig brillavan mils d' estrelles en tota la amplitud del firmament, los quatre vehins de Viladrau, cregueren que per un miracle del cel, un llamp havia encés la brosta seca de la montanya, é impulsats com per un secret providencial que potsé 'ls portaría á descobrir lo lloch ahont se trobava la noya, se dirijiren al punt de la foguera. Aquesta illuminava bona part d' aquella banda del Montseny, y recurrentla per tots indrets, se trobarén de repent devant la entrada d' una cova, mitj tapada per los esbarzers. Tan bon punt la descobriren, se posaren á discutir si hi entrarian y acordantho aixís, se persignaren, murmurant: ¡Deu nos guihi! y s' acostaren al tenebrós forat. Al primer pas que donaren dintre de la cova, la foguera s' apagá quedant tot engolít per las tenebras. (4)

Inútil es dir la impresió que 'ls hi causá aquest inesperat aconteixement; un bon xich de temps restaren inmóviles y silenciosos, fins que 'l pare de la

noya, esperonat pel desitj de trobar á sa filla, digué als vehins que l' acompanyavan: Es precis continuar l' obra comensada, ara més que may tinch lo presentiment de trobar lo rastre de ma Merceneta: en tot lo que 'ns ha passat hi veig quelcom de misterios que 'm dona esperansas ensemps que m' esporugueix. En aquell precis moment los hi semblá sentir la ressó d' una veu humana, seguidament sentiren altres crits que acabaren de convencels de que no 's trobavan sols dintre la cova; encendre mistos y avansar cova endins fou obra d' un instant: com més avansavan, los crits se sentian mes foscós y llunyans. La cova anava tornantse estreta fins al punt de tenir d' avansar mitj ajupits. Los crits ja no se sentian. De prompte una alenada d' aire fresquívol y 'l veurer lo cel estrellat los hi feu comprendre que 's trobaban en ple aire, eran fora de la cova. (5)

Deixém al pare de la noya y als altres vehins fent consideracions y procurant imaginarse lo que podia contindre la cova y més encare lo que podian esser los crits que allí dintre sentiren, y fem algun pas retrospectiu ocupantnos del vell casalot, del home que hi entrá y de la vella que 'l rebé sentli las misteriosas preguntás que en altre lloch s' esmentan. —Escolta, Jan—deya la vella—tu sabs que aquell senyor nos ha promés mil duros si li entreguém la Merceneta y ara que la tením hem de procurar no deixárla pendre. Dígam d' una vegada, ¿ahont l' has portada? —Mira, digué 'l Jan (home que á Viladrau passava pel prototipo dels avaros) la noya era al bosch fent llenya; quan estava descuydada m' hi he tirat sobre, l' he tapada d' ulls y boca y á pés de brastos l' he portada á una cova que jo sols concech, cova que té duas bocas y com á tres corredors, de modo que encar que hi entressin dintre, fora molt difícil trobarla; després he encés la foguera com tu 'm digueres y al venir cap aquí he tingut de amagarme al cementiri perque vaig veurer venir un grupo d' homes. —Está molt bé, afegí la vella; ara quan sigui de dia li portarás menjar y esperarás las meas ordres pera aquesta nit. (6)

(1) Artur Casademunt.—(2) Conrat Roure.—(3) Juli Torres.—(4) Sebastia Amell.—(5) Pere Bolet.—(6) Antonia Esclassans.

NOTA.—Fins á l' hora d' admissió varem rebre 23 párrafos, obtenint l' honor de la publicació lo que vé firmat per

D.ª ANTONIA ESCLASSANS

Lo párrafo vinent deu ser l' últim y per lo tant lo que ha de dur lo desenllás de *La cova del fantasma*.

Animarse y bon acert pera que 'l final sia digne coronament del treball realisat pels sis autors anteriors.

LA REDACCIÓ.

A UNS AMICHS

Jovincels que en vostra cara
 s' hi ovira sols alegria,
 no entristiu l' ánima mia
 mostrantme avuy grat somris,
 ja may plors, sempre riallas,
 per fer més crudel ma pena,

llicantme ab forta cadena
 que 'm priva d' esser felis.
 Com en mon cor, en lo vostre
 hi regnaria tristura,
 al mirar d' una hermosura
 rissos bells com polsim d' or,
 cabell que brillant ondeja
 y arriba en gaya cadera,
 si algún jorn nina encisera
 fés estada en vostre cor.
 Com jo també d' anyoransa
 vostr' ànima sofriria,
 com jo sento melangia
 tindriau cor entristit
 y allavors amor sentintne
 no riuriau de ma queixa,
 sabriau lo dany que deixa
 l' estimació dintre 'l pit.

FRANCESCH TORRES.

CARTA DE MADRID

GERONA

Febrer, 6

Aquella doctrina fatalista dels mussulmans que mira com á principi y causa de totas las cosas lo destí, sembla obrar desde algun temps ensá sobre lo *Teatro Español*, ab tota la plenitud de sa forsa. L' eximi dramaturch Echegaray, escriu un drama y enamorat de sa obra, la destina al citat clássich colisseu y la fatalitat, que sembla tenir un asiento d' abono en aquell temple de l' art escénich, fá que aquell fill predilecte d' autor tant competent, mori al venir al mon. Desalentat lo mateix autor, per aquell fracás, escriu novament y entrega temorós lo producte de son ingení, al teatro de la Comedia y fa la sort que 's representí tantas voltas consecutivas qu' els actors no necessitan consueta.

Pérez Galdós alentat per lo triomf en lo teatro de la Comedia de *La loca de la casa*, cau en la tentació de donar un de sos més brillants *Episodios nacionales*, que guardava per la temporada d' hivern pròxim.

Dona un drama histórich titolat *Gerona* al *Teatro Español* y sa malaguanyada obra li porta un gran desengany á la primera representació

Lo fatalisme oriental ó l' optimisme del doctor Panglós devant d' aytal mal estruch, no alegarian més rahons que la frase sacramental *estava escrit*, pero la crítica racional, que no creu ab lo fat, agafa l' escarpell y ab son esperit analítich, anatomisa lo cadavre y registra sas entranyas pera saber exactament quina causa motiva la mort.

Pérez Galdós al portar á la escena son drama *Gerona* ha obrat ab tota la inexperiencia d' un autor novell.

Enamorat de la veritat histórica que ha deixat impresa en aquell gloriós epissodi de la historia de Catalunya, ha cregut que 'l públich s' encarnaria ab sas creencias y que ab aixó assegurava lo triomf de sa obra en lo teatro, com assegurat lo tenia ja feya temps en lo llibre.

Pero l' eximi novelista no tingué en compte que sa obra dramática careixia d' argument. Lo primer acte qu' es lo millor de la obra, té una exposició senzilla que prepara al auditori á esperar grans efectes teatrals en los tres actes restants, pero res d' ai-

xó s' executa y tot l' argument queda reduhit al inmens carinyo que sent lo doctor Nomdedeu per una filla malalta y sorda, per conseqüencia dels sustos y de las privacions.

Quan en mitx dels horrors d' un siti tan memorable com lo de Girona, quan lo fum de la fuselleria y 'l terratremol de las baterias de sitiats y sitiadors, porta l' espant, lo terror y la desolació á tots los moradors de la ciutat y delman á cada moment las ballas enemigas á las més pacíficas familias, ¿cóm pot interessar al públich la malaltia y la sordera d' una noya per més estimada que sia de son pare? La gran figura del general Alvarez, que aixis com fou l' héroe d' aquella epopeya, deuria esser també l' héroe en lo drama, queda reduhida á una figura que no parla y qu' es caracterisada per un comparsa. Los personatjes incidentals y sobrers que l' autor presenta durant lo curs de l' obra y que sense esser fills de l' argument, entran y surten, enervant l' acció y entretenint al espectador ab frivolitats que no consonan ab las situacions, motivan un disgust en lo públich, una impaciencia y un desencant, capassos de matar la il-lusió als que més devotament esperan las primeras espurnas de la flama del génio de Galdós.

¡Tristos son los desenganyos! y ab aquest s' haurá pogut convence l' autor, de que la escena no es lo llibre y de que la missió del autor dramátich, es més espínosa que la del novelista.

La entrada de Galdós en lo teatro ab lo carácter de reformista revolucionari, ha sigut un assalt al Parnás y una ofensa á Tàlia y Melpómene, puig aquestas mussas del teatro no han volgut soportar que trepitjés son temple com per dret de conquista, sens respectar sas clássicas tradicions.

Pero no per una qüestió d' etiqueta, que será pasatjera, deixarà d' esser Galdós una esperansa llegítima de la dramática espanyola. Las dos hipocrenides li obrirán sos amistosos brassos y explicantli 'ls secrets de l' art, li dirán que lo convencionalisme dramátich, no admet més que lo essencial de cada acció, lo privatiu de cada carácter y que rebutja tot lo accidental y epissodich; li dirán que sobre la escena, lo temps es or y que las digressions son sempre inoportunas; li dirán que los moments están contats y que la acció dramática ha de caminar com tots los mortals, dret á son desenllás y per lo camí més curt li dirán que lo diálech ha de esser agut y que ha de contenir més ideas que paraulas... altres secrets descubrirán á n' ell perquè l' estiman, que no son fàcils de predir al comú dels mortals... y aquell día será Galdós la gloria més resplandenta de la escena espanyola.

La obra ha sigut posada en escena ab una propietat digne dels més grans elogis. La indumentaria respira l' atmósfera d' aquell moment histórich; las decoracions pintadas per Busato y Amalio Fernandez, son unas maravellas d' art, semblant impossible que lo pincell pugua completar la il-lusió de tal manera que iguali á la realitat.

Parlar de la execució y acusar als actors porque ab sos esforços no han salvat la obra, sería com acusar á un metje per haver deixat morir á un tí-sich de tercer grau.

A. B.

A LA MEVA XICOTA

Voldria, de molt bon grat,
 que 'm transformés en un gat,
 y allavoras, sense treva,
 me ficava á casa teva,
 si podia, de amagat.

Al veurem tan bufonet
 mils caricias me farias,
 á ta falda 'm posarias,
 y jo m' estaria quiet,
 mentrestant me mimarias.

Y tan manset al trovarme,
 probarias de besarme,
 dihentme: —*Mixini meu*—
 y jo sols per esbrabarme
 te faria: —*Marrameu!*...

Quan la nit arrivarjá
 ab tu al llit me ficaría,
 y al tocarme ma carona,
 allavors... tan sols voldria,
 que 'm transformés en persona!

SALVADOR BONAVÍA.

Servey de fora.

ARENYS DE MAR.—De vetllada pot calificarse la funció que tingué lloch en lo teatret del *Círcol Moral*. Se representá lo drama en un acte *Catalunya* pels Srs. Xena, Farrarons, Bufalleu y Masvidal, tinguent un acertat desempenyo.

Lo Sr. Puig representá lo monólech *La meva senyora*.

En la pessa *Parada y Fonda* lo públich no deixá de aplaudir als Srs. Catá, Day, Farraron, y Vives que hi prengueren part.

La concurrència sortí molt satisfeta.

Un periódich que 's publica en aquesta vila y al que aludirem en una de nostras anterior revistas, nos dedica un suelto que prova en son autor, á lo menos quan se dirigeix á nosaltres, que las *planxas* que fa están en rahó directe de las paraulas qu' escriu.

M.

TARRAGONA.—Dimars se celebrá una funció en honor del gran poeta Zorrilla, en lo teatro Principal, per la companyia Calvo-Gimenez. Se posá en escena lo drama en quatre actes *El Zapatero y el Rey*, essent molt aplaudits tots los actors. Al final se llegir en poesías dedicadas al insigne poeta.

Las últimas obras que ha representat dita companyia en aquesta ciutat, han sigut *Entre Bobos anda el juego* y la del Sr. Echegaray, *Mariana*, que obtingué gran éxit.

En la societat «Centro Recreativo», se posá en escena diumenge passat lo drama catalá en tres actes *L' Hereu*, que fou molt aplaudit.

Desitjém que dita Societat posi sovint en escena obras catalanas.

R. F.

MANRESA.—En lo teatro del Conservatori d' aquesta ciutat, la companyia infantil ha donat tres representacions de la popular sarsuela *El rey que rabió*, obtenint los petits artístas molts aplausos de la nu-

merosa concurrència que ha omplert lo teatro en cada representació.

V. A.

MASNOU.—En lo teatro del «Círculo del Masnou», tingué lloch lo passat diumenge una funció dramática, de qual programa, que anticipadament fou repartit per la població, 'm permeto copiarne alguns fragments que valen la pena de ser coneguts.

Comensa aixís:

TEATRO
 Círculo del Masnou

Segunda audición (!) de la estrepitosamente aplaudida compañía dramática dirigida....

y aquí ve 'l nom del director y 'l de la primera actriu.

Continué, que ara ve 'l bó.

Programa

1.º Sinfonía por el quinteto de la población.

Ara agáfinse fort.

2.º Estreno

en este coliseo, del grandioso é interesante drama, de sensaciones y luchas, que sufre un padre que se ve obligado á juzgar á su propio hijo, por no faltar á los deberes de Juez recto y severo; en tres actos y en verso, original de D. Francisco Pérez Echevarría y D. Arturo Gil de Santivañez, denominado

El Ejemplo

ó

El juez de su misma sangre.

¿Qué tal? ¿Qué me 'n diuhen d' aquest panegírich?
 ¿Y del estil en que está redactat?

Es de perlas.

Tot aixó de *interesante drama de sensaciones y luchas que sufre un padre que se ve obligado á juzgar...*

¡Magnífich!

Tot Masnou va con moures al llegir tals primors. Ja veurán: aquí no hi estavam fets y aquestas cosas sempre reprenen.

En quant á la execució de la obra, va estar á la altura del programa.

Com á fi de festa 's representá la joguina *Sense argument*, en la que 's distingí lo Sr. Coll.

J. O.

A LOLA

Quan vaig dirte si volias
 tenir relacions ab mi
 ab l' esperansa que 'l si
 tant desitjat me darias,
 tot perque un rich pretenias
 vas despreciar mon amor,
 contestantme sens rubor
 que *no* d' un modo inclement
 y vares marxar rihent
 deixantme desfet lo cor.

Mes avuy, Lola, que 'm vens
 ab excusas y cansóns,
 demanantme mil perdóns
 y oferintme amor inmens;
 haig de dirte que si sents
 ver amor com ara has dit,
 ja 'm pots donar al olvit
 que res sento com sentia...
 ¡Mes, qué dich!... Sento alegría
 perque 't deixo 'l cor ferit.

REGIONALISTA.

PROMETENSA

A LA MEVA FILLOLA HORTENSIA FERRÉ C.

Dorm tranquileta, fillola meva,
dorm tranquileta, sense temor,
que per tu viuen, vetllant sens treva,
tos aymants pares, prenda del cor.

Del mon la lluyta no temis, nena,
ni menys dels homes tinguis esglay;
la amarga vida no 't dongui pena
ni per las penas ploris jamay.

No ha de faltarte qui per tu visqui
plé d'esperansa, rublert d'amor,
qui per tu, nina, si convé, arrisqui,
salut, fortuna, vida y honor.

Y si á tos pares, que Deu no ho fassa,
un jorn perdessis, tendre angelet,
no 't faltaria, reyna de casa,
may de la vida, ton padrinet.

F. MARIO.

Teatros locals

PRINCIPAL.—¿En qué quedém? ¿Vé ó no vé la Judic?

Lo *Brusi* publica una noticia oficiosa anunciant que la Junta del Hospital no permeteria que la Judic trevallés en lo teatro de la seva propietat; pero per altra part, continua publicant los anuncis de las funcions que l'artista francesa 'ns te promesas.

¿En qué quedém? ¿Vé ó no vé?

Aquest dupte amarga crudelment nostra existencia.

En fi, visquém y vejém.

LICEO.—Ab los beneficis de la Sra. Bendazzi y del tenor Cardinali ha terminat la temporada d' hibern. En lo present están fentse los preparatius para comensar prompte la de Quaresma

CIRCO.—Esperavam que la companyia Tani en las obras qu' anés estrenant sabria deixar ben sentat lo seu pabelló que tan prímparar quedá lo dia del debut, pero tant en la opereta *Flik-Flok* com en *Don Pedro de Medina* s' ha vist que no está á la altura que s' havia suposat.

Ja se sab que 'ls bombos prematurs sempre resultan contraproduhents.

Veurém cóm se portan en la opereta *Kakatoa* que deu estrenarse un dia d' aquestos.

ROMEA.—Del estreno de la pessa *Moneda corrent* ne parlém en la secció de «Teatro Catalá.»

Avuy deu reproduhirse la comedia *La parentela* que tant éxit ha obtingut en anteriors temporadas.

NOVETATS.—Dimars tingué lloch l' estreno de la comedia *Lo marquès de Carquinyoli*, del que 'ns en ocupém en la corresponent secció.

TÍVOLI.—Demá deuen efectuarse las últimas funcions de sarsuela. Com s' haurá vist; la temporada ha resultat curta, pero magreta en quant á obras novas.

Aviat comensará á actuar en aquest teatro una companyia d' ópera d' economia, vaja, d' aquestas de dos ralets la entrada.

ELDORADO.—Ha reaparegut *El rey que rabió*, recullint los mateixos aplausos de sempre.

La interpretació qu' actualment obté aquesta sarsuela es bastant acceptable.

Pera aquesta setmana está anunciat l' estreno de *Las fiestas de Villacañas*.

LABRUGUERA.

IDESCONSOLI

Escóltam, nineta hermosa:
temps ha 'm tens robat lo cor
al veure lo teu candor...
y ta cara bondadosa.

Aquesta nit he somniat
qu' erats un ángel divi,
pro he quedat desconsolat,
al veurer que he despertat
abrassat ab lo coixí.

ANDRÉU ESTEVE

Novas

En lo número próxim termina lo Quint dels Concursos que vením celebrant.

Amichs de la amenitat, nos plau comunicar á nos tres favoreixedors, que ja tením lo plan pera lo Sisé Concurs, en la confiança que s' ha de veure acullit ab l' éxit dels cinch que l' han precedit.

En lo folletí del número próxim comensará lo segon acte de *Lo teatro per dins*.

La Junta del Certámen festiu-humorístich del «Casino Tarrasense» ha publicat lo fallo.

La distribució de premis tindrà lloch demá diumenge, á las nou del vespre, á Tarrasa y en lo saló de sessions de dit Cassino.

En la vehina població de Sans está organisantse un quadro de declamació que actuará ab lo títol de Companyia Regional. Las representacions serán exclusivament catalanas, verificantse la inauguració en lo Centre Catalá de dita població.

Los organisadors tenen en cartera 19 obras per estrenar.

Avant y fora.

Lo dia 19 d' aquest mes lo «Casino Andresense» de Sant Andreu, celebrará una funció á la memoria del immortal poeta Zorrilla. En dita funció se representarà una loa original de D. Ignasi Iglesias, intitulada: *La mort del poeta*.

S' assegura que entre 'ls plans del ministre de Hisenda n' hi ha un que consisteix en senyalar una contribució als cantants, actors dramátichs y toreros segons la seva fama y las utilitats que conseguixen.

La companyia ecuestre del Sr. Alegria que treballa actualment á Valencia, ha posat ab gran éxit la pantomima *La rendición de Granada*.

Lo célebre clown Douroff, conegut per lo prímpcep rús, que tan éxit obtingué en lo Circo Ecuestre de Barcelona l' any 1891, se trova actualment tancat en una fortalesa de Sant Petersburg per havérseli trovat al registrar-lo á la frontera, proclamas nihilistas.

Obras próximas á estrenarse en lo teatro Romea: *La dama de Reus*, drama en tres actes, de D. Manuel Rocamora; *Per teléfono*, diálech, de D. Joaquím Riera y Bertran; *Nit d' aygua* comedia en un acte, de D. Anton Ferrer y Codina; *Jitanesca* y *Lo burro del hortold*, sainetes, de D. Emili Vilanova.

Aquets dies *Donya Propietat Teatral* se ressentirà de las puntadas de peu de *Terpsicore*. Ahont més se nota lo domini d'aquesta senyora es en las Societats Recreativas.

La Bruja, Garín, Lope de Vega, Guerrerets, La Granada, Esquerra Ensanxe, Niu Guerrer, Círcol Aragonés, Centre Graciense, La Joventut, Luz del Porvenir, Clarís, L' Emblema y moltas més han celebrat ó preparan importants balls de máscaras.

Hem rebut lo programa de las festas que la població de Vilanova y Geltrú celebra durant los días del Carnaval.

Dit programa está redactat en catalá y per son contingut fa esperar que aquest any se celebrarà ab la brillantés de costum.

Epigramas

—Jo n' omplia, al per major, *cuartillas*.

—¿Sí, señor Bons?

Donchs deu sé un gran escriptor.

—Cá, no senyor; venchsignons.

SALVADOR BONAVÍA.

—¿Es vritat que 'n Pep fa una obra?

—Ja ho pots creure, que es ben cert, perque l' hem vist jo y l' Albert que estava fent de manobra.

CINTET BARRERA Y CARGOL.

Lo noy gran de donya Justa sempre va á casa un fusté, y ab la Sió, que no es adusta, fa molta gresca y quan vé d' allí, diu: —He tocat fusta.

A. PALLEJÁ.

IMPOSSIBLES DRAMATICHS

Per un músich, tocar *la trompeta de la sal*

Per una gallina, fer *ous del dia*

Per una beata, portar en los rosaris *la creu de la maria* ab un *sant cristo grós*.

Per un rellotjer, adobar *lo Rellotje del Montseny*.

Per un banyista, banyarse en los *banyos de Caldetas* y ab las *carbassas de Montroig*.

Per una modista, cosir ab *L' Agulla*.

Per un sabater, gastar *Pega d' en Llàtzer*.

Per una criada, anar á comprar *Atmetllas d' Arenys* á *l' Adroguer del cantó*.

CINTET BARRERA Y CARGOL.

Enigmas

XARADAS

Senyora Donya Joaquina *cinch-dos-hu, tersa-dos-quarta*: declarar-li ma passió es l' objecte d' eixa carta. De desde que la vegi tinch al cap la *tres-dos-hu* que vosté té de ser meva, y m' ho veig casi seguí. Vaig saber la seva marxa, per xó a escriure m' apressuro per diñi hermosa, *cinch-terça*... que m' está matant, li juro. Contestim, si acás no está *tercera-quarta*, senyora, y jurim igual que jo: que vosté també m' adora. Si no ho fa aixís, li prometo que fare algun disbarat

y vosté 'n tindrà la culpa...
¡Li demano per pietat!
Contesti al moment que paga y sigui prompte, ben prompte fas-i, no pugis, 'ls diaris de la meva mort dar compte.
¡No vu'ga fer patir tant a un cor qu' en tal grau l' estima!...
¡y linga d' ell compassió...
perque si acás li escatima l' amor qu' ara li demana... potsé... la total fara de suicidarse, senyora, y vosté causa 'n sera.
Miri... qu' ab vo- te confio...
Ya sab be la decissió.
Tres-dos d' aquest servidó.
J. F. M.

II

Una *dos-hú* molt maca que 's deya *total*
Una *dos-tres* va comprar per Nadal.

J. AVELTA.

Las solucions en lo próxim número.

AVIS

Los qu' envihin las solucions de tots los Enigmas d'aquest número, tindrán obció al regalo de la comedia *Un crimen horrendo*, per lo qual s' establern las següents condicions: S' admeterán las solucions desde la sortida del número fins á las cinch de la tarde del dilluns proxim. Cada *plech*, contenint ditas solucions, se li donará lo número d' ordre de sa presentació. A las set de la tarde de dit dilluns se verificará un sorteig y l' *plech* qual número resulti premiat, aquell haurá obtingut lo premi.

Cada *plech* deu anar acompanyat de unas cuberías d' aquest número. Los *plechs* deuen depositarse en lo bussó del periodich.

Soluciones als Enigmas insertats en lo número 52.

XARADA I.—*Ca-di-ra*.

II.—*Pa-ter-no*.

Varen presentarse 59 *plechs* ab las solucions baix l' ordre següent: 1. Noy Bufó; 2. J. Mari; 3. Can implora; 4. Antón Rafecas; 5. Joseph Refusa; 6. Un Xafarder; 7. Gumersindo Nofarré; 8. B. R. Roca.—9. B. Rujaca; 10. Poch Pich; 11. Carlos Juyent; 12. Agustí Cristells; 13. Joseph Revila; 14. Vicens Salvadó; 15. Vicens Orsola; 16. V. Oromi; 17. Un cremat; 18. M. Campaña y E. Periu; 19. Carmeta Tinet; 20. M. Sanalp y Punt; 21. J. M. S.; 22. Un jove prim; 23. Pauhet Saladrigas; 24. Casimiro Roselas; 25. Miquel Massó; 26. Martí Torrellas; 27. Carlos Fortis; 28. Agustí Collet; 29. Joseph Farnesi; 30. Joseph Pujadas; 31. A. Genius; 32. Romeu Alabart; 33. Antón Gelida; 34. Un Regionalista; 35. Ramonet Sala; 36. a. e. i. o. u.; 37. Jaume Santacana; 38. Francisco Cusso; 39. En Tetus; 40. Joseph Garriga; 41. Alfred Mullas; 42. E. Vinyas; 43. S. L. M.; 44. Mariano Malas; 45. Jaume Asona; 46. Una ballarina; 47. Rosendo Riera; 48. Un comparsa; 49. Ernest Bonafé; 50. Lleonés; 51. Marcell Freixas; 52. Joseph Partagas; 53. Antón Sajulida; 54. E. R. M.; 55. Ramón Estell; 56. Abelardo Garriga; 57. Martí Gatel; 58. Gil; 59. Cintet Barrera y Cargol.

No 's verificá sorteig per haver prés l' acort de obsequiarlos repartint á cada un, l' exemplar del quadern de poesias que dú per títol *Regional*.

Correspondencia

Rosendo Sals; Un trompa; Un argenté; Totusaus; Jaume Trocas; Rafel Sabusas; Jaume Castanyolas; Ramon Arana; J. L. S.; Ramon Touriste; Joseph Revila; Antón Rafecas; Poch Pich; Un Xafarder; M. Campaña y E. Periu; Lluís Viola; Alfons Pinzón; Rafel Tomás y Martí Ramiro; no va prou bé lo que han enviat.

Jaume Estrella, Un Sabellut, Juli Torres, Carmeta Tinet, Sebastiá Ameil, M. Rujaca, M. Tonis, F. Tarrán; a. e. i. o. u.; M. S. Chintó; Cintet Barrera y Cargol, Llagosta, Un concejal, Martí Ruiz y Joseph Cebría; anira alguna cosa.

Ramón Rovira; será servit.—Joseph Refusa; l' assumptó es pobre.—Rondallaire; es poch cuydat.—L. T.; conforme.—Jaume Calafat; preferim treballs curts.—J. O.; ja ho veurá, l' altre no.—V. Oromi; carbassa; resulta massi anunci.—A. Coma; gracias, anira, encare que peca de llarch.—J. Mari; emvhi un altra cosa.—R. A. Tarrassa; vinque molt tart, emvhi.—J. A. Arenys; va nota.—A. Fontserola; no fila prou bé.—Lluís Carvall; no va prou bé.—Ramon Saladrigas; es poch cuydat.—J. B. Sabadell; carta per correu.—V. A. Manresa; va nota.—Bernat Ninxola; es poca cosa.—Ramón Bonafé; lo trevall se ressent molt del seu apellido.—Carlos Juyent; es un *laberinto*.—Lluís Menut; si trevalla tant com diu, no creixerá.—Carlos Griell; *cantars bilingues* no 'ns simpatisan.—Joan Puig; veurém de complaure.—M. R. C.; encare veurá a tras milloras y aviat.—Mariano Casals; sols n' hi ha un.—S. Ytram; no va.—Salvador Bonavia; *Seguidillas, Xarada y Costellas*.—M. Sanalp y Punt; l' *Epigrama*.—Guillem Torre; hauria dit feyna.—J. Tarre y R.; anira.—J. G. S.; será publicat.—E. R. M.; es lo que diu, no n' hi havia cap més.—Jaume Casellas; es manso.—Ramón Casellas; s' ha dit de moltes maneras.—Antón R.; ja 'n parlarém.—Mariano Robert; no es aprofitable.—August Sibila; hi ha disposició, falta soltura.—Joseph Amigó; veurém de complaure.—Joan Manubens Vidal; ho mirarém més detingudament.—Joseph Escachs y V.; anira.—Artur Pujades; no.

Gracias als autors dels párrafos per *La cova del fantasma*.